

Úvod do korpusové lingvistiky

10

DIACHRONIE A KORPUSY
(DČNK)

Diachronní část ČNK

- <http://ucnk.ff.cuni.cz/diakorp.php>
- sedm století vývoje českého jazyka (konec 13. stol. – 1989)
- 700 000 slovních tvarů (2005)
- doplňováno 250 000 slovních tvarů ročně
- Aktuálně 2,5 mil. slovních tvarů

konec 13. stol. - 1989

- Do r. 1989 odborné texty a publicistika
- do r. 1944 beletrie
- původně zapsané či vytištěné různými pravopisnými systémy (tzv. jednoduchým, spřežkovým a diakritickým pravopisem) a jejich kombinacemi
- transkripce nikoli transliterace (popř. další úpravy)

Podoba textů v DČNK

- snaha zajistit nejsnazší a nejjednodušší JEDNOTNÉ vyhledávání
- DIAKORP
- značkování
- vyhledávání dle hyperlemmat

Texty

- <http://ucnk.ff.cuni.cz/diakorp-texty.php>

Seznam textů korpusu DIAKORP

doba vzniku	autor	název díla	počet slov
2. pol. 14. stol.	Jan Milič z Kroměříže	Miličovský sborník modliteb (UK XVII F 30) R	46190
2. pol. 14. stol.		Pasionál muzejní (Muz III D 44) (R)	159661
2. pol. 14. stol.		Život Krista Pána (UK XVII A 9) (R)	61196
1380-1400		tzv. Svatovítský rukopis (R)	33801
1389-1401	Tomáš Štítný ze Štítného	Řeči besední (Budyšínský rkp. 20 56), podle edice M. Nedvědové (R)	56381
konec 14. stol.		Překlad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	74230
okolo roku 1400	Přibík Pulkava z Radenína	Pulkavova Kronika králů českých, (Rajhrad, kláš. arch. H d 22b) podle edice J. Gebauera) (R)	70227
1. pol. 15. stol.		Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	107791
pol. 15. stol.		Hvězdářství krále Jana (R)	28328
pol. 15. stol.		tzv. Lékařství neznámého františkána (UK XVII B 18) (R)	93949

19. – 20. stol.

1803	Kramerius V. M.	Dobrá rada v potřebě	32556
1828	Presl J. S.	Lučba čili chemie zkusná	67653
1832-33	Karel Hynek Mácha	Klášter sázavský (R)	1220
1832-33	Karel Hynek Mácha	Rozbroj světů, Svět smyslný (R)	430
1833	Karel Hynek Mácha	Návrat (R)	1089
1833	Karel Hynek Mácha	Pouť krkonošská (R)	2743
1833	Karel Hynek Mácha	Poutník (R)	126
1834	Karel Hynek Mácha	Rozbroj světů, Svět zašlý (R)	853
1834-35	Karel Hynek Mácha	Křivoklát (R)	12448
1834-35	Karel Hynek Mácha	Obrazy ze života mého, Marinka (R)	4261
1834-35	Karel Hynek Mácha	Obrazy ze života mého, Večer na Bezdězu (R)	1108
1835	Karel Hynek Mácha	Cikáni (R)	28411
1835	Karel Hynek Mácha	Deník na cestě do Itálie (R)	4372
1835	Karel Hynek Mácha	Deník z roku 1835 (R)	2970
1836	Karel Hynek Mácha	Valdice (R)	1791
1861	Jilji V. Jahn	Obrazy života. Domácí ilustrovaná biblioteka zábavného i poučného čtení na rok 1861.	107430
1869		Český študent	100375
1890	Alois Jirásek	Filosofská historie	30337
1893	Karel Klostermann	V ráji šumavském	76041
1939	Karel J. Beneš	Kouzelný dům	101377

word= „sú“

Výskytů: 1 711 | i.p.m. ⁰: 693,11 (vztaženo k celému diakorp) | ARF ⁰: 386,07 | Výsledek je promíchán

1 / 43

☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	horkostí ony svaté diety svú modlitbú a silnú věřú uhasily sú , v němž údové horkosti nečijí, neb hřeši bývají
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	bratří i vecě : Nenieť to veliký div, ačť sú i králi svěcstí poslali k nám listy své přeznivě .
☐ Příklad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	tyeskemv </e> a k králi sidonskému po poslech, jížto sú přišli k Sedechiášovi, králi judskému, a přikážeš jim
☐ Příklad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	jest byl mluvil hospodin, zavržena sta a lid muoj sú tupili proto, ež jest nebyl lid viac před nimi
☐ Příklad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	<x> u </x> a ztroskotá sochy domu slunečného, jenžto sú v zemi v Ejiptskej <e> egyptskéy </e>, a chrámy
☐ Pulkavova Kronika králů českých, (Rajhrad, klášť. arch. H d 22b) podle edice J. Gebauera (R)	biechu, i hrad i sami se na Břecislavovu milost sú se dali . Břecislav pak Gotfridovi hrad jeho vrátil jest
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	nefekli, věří díablu . Ale vždy pravieše, že sú lestní a křiví díabli . Ale vrátiv dievcv zdravie i
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	našeho, ať se vše město vzhuoru nezdvihne . Neb sú tak byli hotoví ku popravě jako zlá zvěř k sleptání
☐ Příklad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	Běda tobě, Moab, zahynú lidé Chamos, neb sú jěti synové tvoji a dcery tvé na vězenie . A
☐ Pasionál muzejní (Muz III D 44) (R)	řimského ciesařstva z milosrdie studenicě má počátek . A to sú dřevní ciesaři <e> Cziesarz </e> a kniežata řimská ustavili,
☐ Pasionál muzejní (Muz III D 44) (R)	Petra, a jež často se to přiházie, jenžto sú doma zlí u otcě a u mateře urodili, těch
☐ Příklad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	judských . Kniežata za ruku sú věšána, obličěji starost sú se nezastyděli . S mladecky nestydlivě sú hřešili a děti
☐ Příklad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	jest od nečasov hledajících . S ženami v Sion bezděky sú léhali a s pannami v městech v judských . Kniežata
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	dokonati . A vrtravých lidí klevet nic neposlúchati, jížto sú dávno vrtrali o svatém Pavlinu pústenniku a nynie snad budú
☐ Příklad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	se u vině, blúdíli sú v uopilství, nevěděli sú věšce, neuměli sú <x> sud </x> súdu . Neb
☐ Příklad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	jeho <x> agmyee </x> a jiné z Jeruzalémě, jížto sú ostali v městě v tomto a jížto bydlé v zemi
☐ Příklad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	dielu rukú jich sú se modlili, tomu, což sú činili prstové jich . I nakřivil se jest člověk a
☐ Cesta z Čech do Jeruzaléma a Egypta (KapPraž O 35) (R)	sedni na lavici a deštičku pod nohy podloží, kteréž sú hned k tomu připraveny . Prostřed těch komórek jest jako
☐ Řeči besední (Budyšínský rkp. 20 56), podle edice M. Nedvědové (R)	k jiným světlo poznánie a uměnie všelikého . - Třetí sú , ješto súdy skrze ně böh vydává, co,
☐ Příklad proroků Izaiáše, Jeremiáše, Daniela (UK XVII D 33) (R)	sem a zatratil lid svojoj, avšak od svých čest sú se nenavrátili . Rozmnožily sú se mně vdovy jeho nad

bieše

☐ Život Krista Pána (UK XVII A 9) (R)	čtvrť milé ot Jeruzalema , neb ješče utrpenie jeho čas bieše nepřišel . <k> Od Zachea , jenž žádal boha viděti
☐ Pasionál muzejní (Muz III D 44) (R)	<e> giednaty </e> a v tom jednaní <e> giednany </e> bieše před buohem pohádka mezi spravedlností a milosrdím . Spravedlnost takto
☐ Pasionál muzejní (Muz III D 44) (R)	prostiti , bieše jeden člověk bohobojný , jemužto jmě Menno bieše , přišed na břeh Sázavy , žádáše se přes řeku
☐ Pasionál muzejní (Muz III D 44) (R)	po světu rozběhše , slovo božie kázachu . Těch časův bieše svatý Maximinus biskup s apostoly , jeden z sedmidcát učenníkův
☐ Pulkavova Kronika králů českých, (Rajhrad, klášť. arch. H d 22b) podle edice J. Gebauera) (R)	, kromě své země jsa , neb blízko od nepřátel bieše , a v těj jistie vodě kúpě sě . A
☐ Pasionál muzejní (Muz III D 44) (R)	dva učenníky jeho , jednomu Aquila a druhému Niceta jmě bieše . Ta vidúce , ež jich mistr Simon nenie pravě
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	sě octem obrátí . Pozdě toho žěleti počě , jenž bieše před tiem svatý Ilarion prokoval bratří . A z toho
☐ Život Krista Pána (UK XVII A 9) (R)	anebo Ježíše , krále židovského , neb Barabáše , jenžto bieše pro vraždu jat ? " Tehda všickni Židě zavolachu :
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	A to miesto , kdež svatý Antoní přebýváše , to bieše od Nitrie čtrnádcie noclehuov vzdálí . To uzřevše mnišie ,
☐ Život Krista Pána (UK XVII A 9) (R)	anděla vezřenie bieše jako hromová blýskota a rúcho na něm bieše bielé jako snieh . Toho sě ty strážě , jízto
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	na svú pušť zase dieše . A to do nieho bieše najdivnějšíe , že i slova v Písmě neumieše , a
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	tělo shnilo přikryto , neb jemu takež nahé jako přikryté bieše vše jedno , ale aby neměl tak veliké žalosti ,
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	on , navrátiv sě k smyslu , vše , což bieše viděl , počě rozprávěti těm , ješto tu stáchu .
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	potok velmi tichý obchodieše , až mezi dřievím ledva čítí bieše , tak tichý větřík provieváše . A tak , aby
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	přišel . Tomu sě všickni podivichu , že tak krásen bieše a že je neopuchl pro to vězenie , ani zchuravěl
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	i maso s našich nůh sedráno bylo . A netolík bieše , ale v najtvrzšie obuvi jako by žřezal . Odtad
☐ tzv. Svatovítský rukopis (R)	sě vzemše <e> mezy wzemsse </e> , nesú , kdež bieše duol hotový , z mramora učiněný nový , obinuvše v
☐ tzv. Svatovítský rukopis (R)	, krále nad krály svatého . Když v tom myšlení bieše , sedm dievek panen mějieše , těm vzkáza své milováníe
☐ Pasionál muzejní (Muz III D 44) (R)	. Divná věc , ó , přěsvatá dievko , jíž bieše buoh s tebú a k tobě anděl sláše , poslu
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	. A vzemše s sebú pacholka jednoho pastuchy , jehožto bieše ten ještěr svú hroznu tváří omámil a svým duchem jej
☐ tzv. Svatovítský rukopis (R)	němžto zbožní přebývají a bohu chválu vzdávají . Sedmá radost bieše na světě svatě Mařie , když všě světie po nie
☐ Životy svatých otců UK XVII D 36 (R)	stromy palmové i jiné mnohé a rozličné štěpie , ješto bieše sám nasadil i rozplodil , i vecě : K tomu
☐ Život Krista Pána (UK XVII A 9) (R)	? * K tomu jemu nemohli odpovědětí . A jež bieše tu mnoho pozvaných do toho domu , Ježíš dávájě znamenati

Další zdroje pro diachronní výzkum

- **Vokabulář webový** je internetová aplikace, která od listopadu 2006 postupně zpřístupňuje zájemcům o dějiny českého jazyka především slovní zásobu historické češtiny
- <http://vokabular.ujc.cas.cz>

Staročeské slovníky

- <http://vokabular.ujc.cas.cz/listovani.aspx>

- ✓ Malý staročeský slovník ([MSS](#))
- ✓ Elektronický slovník staré češtiny ([ESSČ](#))
- ✓ J. Gebauer, Slovník staročeský ([GbSlov](#))
- ✓ Staročeský slovník (sešit 1–26) ([StčS](#))
- ✓ F. Šimek, Slovníček staré češtiny ([ŠimekSlov](#))
- ✓ Heslář lístkového materiálu ke StčS ([HesStčS](#))
- ✓ Index Slovníku staročeských osobních jmen Jana Svobody ([IndexSvob](#))

skvúcí/stkvúcí

[jednoduché hledání](#) [pokročilé](#)

stkvúcí

Hledej

řadit retrográdně

[generální heslář \(1\)](#) [fulltextové hledání \(18\)](#)

[stkvúcí](#) | **MSS** |

stkvúcí, stvúcí adj. zářící; skvoucí, skvělý; stkvúcie nakaženina pobělavá prašivina, vyrážka na kůži

Poslední změna: 05. 08. 2013

Zdroj: **Malý staročeský slovník**

Připomínky

Stč. textová banka

- <http://vokabular.ujc.cas.cz/banka.aspx>
- doc [Pasionál, Knihy o životech svatých]; 1476 (?);

skvúcí

---

u poče diviti , v tu dobu vozřevše se uzřeli , ano anděl , skvúcí kříž v ruce drže , na zdi nad branú stoje , mluvě k nim a řka :

Starší české mluvnice

- <http://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/mluvnice>

Seznam mluvnic

Řadit podle: ▲ ▼

1–51 / 51

Jan Hus. [*Abeceda (Husova Abeceda)*]. 15. století.

Josef Dobrovský. *Abhandlung über den Ursprung des Namens Tschech (Czech), Tschechen.* Praha (Prag); Vídeň (Wien), 1782. Vydání první.

gezeigt haben, sehr unbeträchtlich. Er kann, wenn es ihm gefiele die analog. Schreibart anzunehmen, nur die in seiner Grammatik vorkommenden Ausnahmen, das y nach c, s, z betreffend, mit einem Röschel oder Bleistift löschen, und die analogische Grammatik ist fertig. Alles geht leicht, wenn man will. Auch werden ja seine Werke, wie wir wissen, von Analogisten und Anomalisten ohne Unterschied gekauft und gelesen. Und wie ehrenvoll wäre es für den H. Prof., wenn er der Wahrheit die Achtung zollend, seine Abweichung gegen einen Buchstaben überwinden, uns Analogisten die Hand biete, und fortan mit uns, die wir sicher nur das wünschen, was er wünscht — die Ausbildung und Vervollkommnung unserer Sprache und Literatur — zu gleichem Ziele freundschaftlich fortschreiten wollte!

§. 29. Recapitulation, Friedensanträge, und Schluß.

den Wörterbarrath hiez u aus allen uns offen stehenden Quellen, selbst aus andern slavischen Dialecten, den russischen nicht ausgenommen, hohlen müssen; indem das goldene Zeitalter, welches cum grano salis zu nehmen ist, bei weitem unzureichend ist, den Mangel hierin zu ersetzen; daß diese Sprachreinigung freilich mit Umsicht und Besonnenheit, ohne Mißbrauch geschehen solle, aber auch wirklich von den vorzüglicheren Schriftstellern ohne Mißbrauch bisher geschehen sey; daß die Unverständlichkeit gar oft in der Sprachkunde des Lesers, der mit der Literatur und Sprache nicht fortschreiten kann oder will, ganz vorzüglich liege; daß dadurch viele schiefe Urtheile über die neuen Schriften veranlaßt werden, welche böse Menschen ergreifen und zu schlechten Absichten benützen; daß die Anschuldungen, die H. N. den Analogisten aufbürdet, grundfalsch, und eine bloße Folge seiner überspannten Meinung von dem s. g. goldenen Zeitalter, und seiner übermäßigen Vorliebe für die ihm gewohnte Schreibart sind; daß die kleine, leichte aber nützliche orthogr. Verbesserung

více

- <http://vokabular.ujc.cas.cz/informace.aspx?t=kontakty&o=kontakty>

- Manuscriptorium, virtuální badatelské prostředí pro oblast historických fondů <http://www.manuscriptorium.com/>
- Centrum medievistických studií (digitalizované edice a jiné zdroje k českým středověkým dějinám) <http://cms.flu.cas.cz/>
- Virtuální archiv listin střední Evropy <http://www.monasterium.net>
- Český národní korpus <http://ucnk.ff.cuni.cz>
- Elektronická verze Příručního slovníku jazyka českého a naskenovaný lístkový archiv k PSJČ <http://psjc.ujc.cas.cz>
- Elektronická verze Slovníku spisovného jazyka českého <http://ssjc.ujc.cas.cz>
- LEXIKO – webové hnízdo o novodobé české slovní zásobě a výkladových slovnících <http://lexiko.ujc.cas.cz/>
- Latinsko-české slovníky Mistra Klareta (elektronická edice knihy Klaret a jeho družina) <http://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/slav/acech/klaret/klare.htm>
- Słownik języka polskiego XVII i 1. połowy XVIII wieku <http://sxvii.pl/>
- Historický slovník slovenského jazyka V (R—Š), Bratislava 2000 <http://slovník.juls.savba.sk/?d=hssjV>

<http://kott.ujc.cas.cz/index.php>

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ
AKADEMIE VĚD ČR, v. v. i.

Česko - německý slovník Fr. Št. Kotta

[Seznam Hesel](#)

Fulltext Vše

Prohledávat:

Hesla Obsah hesel

Vyhledat